

Πληροφοριακή Παιδεία και Ελληνική Ανώτατη Εκπαίδευση: Η Περίπτωση του Πανεπιστημίου Μακεδονίας

Φωτεινή Πολυμεράκη

*Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Τμήμα Επιστημονικής Πληροφόρησης και
Τεκμηρίωσης, polymerf@uom.gr*

Περίληψη

Στην παρούσα έρευνα γίνεται μία προσπάθεια να περιγραφεί η μεθοδολογία που ακολουθήσαμε προκειμένου να ολοκληρωθεί με επιτυχία το Πρόγραμμα Πληροφοριακής Παιδείας "Ανευρίσκω = Αναζητών – Βρίσκω – Σκέπτομαι". Κύριο εργαλείο για την αποτελεσματικότητα των δράσεων μας αποτέλεσε η αξιολόγηση που έγινε από τους τελικούς χρήστες (προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές). Το χρονικό διάστημα της έρευνας αυτής είναι από τον Ιούλιο 2000 έως τον Δεκέμβριο 2008.

Παρουσιάζονται οι σκοποί και οι στόχοι του έργου. Μεταξύ αυτών αναφέρονται: η πλήρης ενημέρωση των χρηστών της βιβλιοθήκης για το χώρο, τις υπηρεσίες και την πληθώρα πηγών πληροφόρησης, η εκπαίδευση αυτών έτσι ώστε να καταστούν ικανοί να εντοπίζουν, αξιολογούν, χρησιμοποιούν πληροφορίες που χρειάζονται.

Αναφέρεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπλήρωση των παραπάνω σκοπών και στόχων του έργου συνολικά. Επίσης αναφέρεται η μεθοδολογία αξιολόγησης που ακολουθήθηκε προκειμένου τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης να χρησιμοποιηθούν για ανάλυση και σχολιασμό. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για την αξιολόγηση απάντησαν περισσότεροι από 4.000 χρήστες.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίστηκαν σε όλη την εξέλιξη του έργου. Μεταξύ αυτών στα θετικά είναι χρήσιμο να αναφερθεί ήδη η μεγάλη συμμετοχή των χρηστών, η θέληση αυτών για συνέχιση της εκπαίδευσης. Το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίστηκε στην έλλειψη δυνατότητας πρακτικής άσκησης.

Τέλος παρουσιάζονται οι προτάσεις μας προκειμένου να υπάρχουν ακόμα καλύτερα μελλοντικά αποτελέσματα από την συνέχιση αυτού του έργου. Κύρια πρότασή μας είναι η ένταξη της πληροφοριακής παιδείας σε μία πλέον σταθερή και μόνιμη βάση στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών κάθε τμήματος (προπτυχιακού και μεταπτυχιακού).

Λέξεις κλειδιά : Πληροφοριακή Παιδεία, Δια βίου Μάθηση, Ανευρίσκω, Βιβλιοθήκη, Μελέτη Περίπτωσης Βιβλιοθήκης Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Αξιολόγηση Εκπαίδευσης από Χρήστες Βιβλιοθήκης

Information Literacy and Higher Education in Greece: The case of Library and Information Science of Macedonia University

Fotini Polymeraki

Library and Information Center-University of Macedonia, Reference Librarian, Egnatia 156, polymerf@uom.gr

Abstract

This presentation describes the project of Information Literacy "Anevriskw = Seeking - Find - Think", which was carried out by the Library and Centre of Information of the University Macedonia in the frames of project PLOIGIS: From the Information in the Knowledge, 3rd KPS/EPEAEK Program II/Energy 2.1.3, European Co financing at 75%. The project was addressed to undergraduate and postgraduate students and had duration from July 2000 until December 2008.

The paper analyzes the project's organisation, content and methodology of the evaluation. We present the aims and the objectives of the project, among which are, the familiarization of the library users with the internal space of the library, the services and the sources of information and the education of the users, in order to be capable to locate and to evaluate their information sources. The evaluation was supported by a questionnaire, in which more than 4000 users participated.

Then, we present the conclusions from the analysis of the evaluation's results. Among the positive results, it's quite interesting to mention the big attendance of the users and their will to continue the education. The bigger problem was located in the lack of the possibility of practical exercising.

Finally, we present our proposals for the future development of the project of Information Literacy in the University of Macedonia. The main point of these proposals, is the integration of information literacy in a henceforth constant and permanent base into the analytic program of study of each department (undergraduate and postgraduate level).

Keywords: Information Literacy, Bibliographic instruction, Lifelong Learning, Academic Libraries, Case study of Library of Macedonia University, Evaluation of educational program of library users.

Εισαγωγή

Η εισαγωγή και η εξάπλωση της νέας τεχνολογίας της πληροφόρησης στη βιβλιοθήκη (σύστημα αυτοματισμού βιβλιοθήκης, δίκτυο cd-rom πρόσβαση σε απομακρυσμένες πηγές πληροφόρησης), αλλά κυρίως ο εμπλουτισμός της συλλογής της βιβλιοθήκης με μια πληθώρα πηγών πληροφόρησης σε ψηφιακή μορφή καθιστά απαραίτητη την καθοδήγηση των χρηστών για να μπορούν να ικανοποιούν αποτελεσματικά και γρήγορα τις πληροφοριακές τους ανάγκες.

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στα πλαίσια του έργου ΠΛΟΗΓΙΣ (ΕΠΕΑΕΚ II) σχεδίασε, οργάνωσε και προσφέρει σε σταθερή βάση προγράμματα

πληροφοριακής παιδείας, τα οποία απευθύνονται σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές.

Το έργο της Πληροφοριακής Παιδείας αποτελεί συνέχεια του έργου ΠΕ2.1. Οργάνωση και λειτουργία τμήματος υπηρεσιών πληροφόρησης Ε2.1.4. Εκπαίδευση χρηστών που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια του ΕΠΕΑΚ Ι. Με βάση τα πορίσματα της αξιολόγησης του παραπάνω προγράμματος έχουμε τα εξής αποτελέσματα: α) οι χρήστες δεν εκμεταλλεύονται σε ικανοποιητικό βαθμό και με αποτελεσματικό τρόπο τις ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης που η Βιβλιοθήκη και άλλοι ακαδημαϊκοί και ερευνητικοί φορείς προσφέρουν μέσω του διεθνούς διαδικτύου. β) οι ίδιοι επίσης χρήστες κατά την αξιολόγηση των προγραμμάτων βιβλιογραφικής εκπαίδευσης ζητούν μεγαλύτερη διάρκεια σεμιναρίων και κυρίως πρακτική άσκηση σε Η/Υ.

Πριν ξεκινήσουμε την ανάλυση και παρουσίαση κάθε πτυχής του συγκεκριμένου έργου οφείλουμε να δώσουμε καταρχήν τον ορισμό της πληροφοριακής παιδείας, έτσι ώστε να γνωρίζουμε ακριβώς τη σπουδαιότητα και τη σημασία του όλου έργου. Ως "πληροφοριακή παιδεία" (information literacy) λοιπόν, ορίζεται "η ικανότητα του ατόμου να εντοπίζει, αξιολογεί και χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που χρειάζεται έτσι ώστε να καταστεί αυτόνομα και δια βίου εκπαιδευόμενο". Το πρόγραμμα "ΑΝΕΥΡΙΣΚΩ" απευθύνεται στο σύνολο των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας και μεταβάλλει τα υφιστάμενα προγράμματα βιβλιογραφικής εκπαίδευσης σε ένα συγκροτημένο πολύ-επίπεδο πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας (information literacy). Στοχεύει στην ανάπτυξη και άλλων τεχνικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την αποτελεσματική χρήση της πληροφοριακής τεχνολογίας και των πληροφοριακών πηγών αλλά κυρίως, στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης πάνω στην ίδια τη φύση της πληροφορίας καθώς και του τεχνολογικού, κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου διακίνησής της.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας απευθύνεται στους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Η εκπαιδευτική διαδικασία ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2000 και ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 2008. Η σημαντικότητα του έργου αυτού είναι μεγάλη. Μέσω αυτού οι φοιτητές γνωρίζουν τις υπηρεσίες που προσφέρει η Βιβλιοθήκη αλλά και την πληθώρα των έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών (βάσεις δεδομένων - ηλεκτρονικών περιοδικών) που διαθέτει. Αποκτούν την ικανότητα να χειρίζονται αποτελεσματικά τις έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης, μαθαίνουν να αξιολογούν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.

Για να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε την πορεία του συγκεκριμένου έργου για τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και αν αυτό επιτέλεσε το στόχο του, θεωρήθηκε σκόπιμο να συνταχθεί ένα ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο αυτό αφού συντάχθηκε, διανεμόταν, συμπληρωνόταν και συλλέγονταν μετά από κάθε εκπαιδευτική παρουσίαση. Στη συνέχεια τα δεδομένα του καταχωρούνταν σε μία ειδικά διαμορφωμένη βάση δεδομένων. Από εκεί δινόταν η δυνατότητα της επεξεργασίας των δεδομένων αυτών για τη εξαγωγή κρίσιμων συμπερασμάτων. Οι εφαρμογές που χρησιμοποιήσαμε ήταν οι εξής: MS Access, MS Excel, SPSS.

Βάση αυτής της επεξεργασίας παρατηρούμε την εξέλιξη της Πληροφοριακής Παιδείας κατά την διάρκεια των ετών 2000-2008. Εντοπίζουμε τα προβλήματα που αντιμετωπίσαμε καθ' όλη τη διάρκεια. Καταλήξαμε πως το έργο πληροφοριακής παιδείας έγκειται της ανάγκης να πραγματοποιείται σε μόνιμη και σταθερή βάση εντός του προγράμματος σπουδών του κάθε τμήματος της Ακαδημαϊκής Κοινότητας.

Στη συνέχεια αναπτύσσουμε τα κεφάλαια, έτσι ώστε να γνωρίζει κάποιος σύντομα το περιεχόμενο αυτών. Ακολουθεί λοιπόν το επόμενο κεφάλαιο στο οποίο προσδιορίζουμε το σκοπό του συγκεκριμένου έργου αναλυτικά. Στη συνέχεια επικεντρωνόμαστε στον στόχο του έργου. Ακολουθεί η μεθοδολογία στην οποία βασιστήκαμε στη μελέτη μας, μία περιγραφή του δείγματος στο οποίο βασιστήκαμε. Επόμενο κεφάλαιο είναι η Ανάλυση Αποτελεσμάτων. Ακολουθούν φυσικά τα Συμπεράσματα και αμέσως μετά οι Προτάσεις για μελλοντικές κινήσεις.

Υφιστάμενη Κατάσταση για την "Δια Βίου Μάθηση"

Δια Βίου Μάθηση¹

Η εκπαίδευση και κατάρτιση είναι σημαντικοί παράγοντες για την επίτευξη οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής. Η ευελιξία και η ασφάλεια που χρειάζονται για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας εξαρτώνται από την παροχή της δυνατότητας σε όλους τους πολίτες να αποκτούν βασικές ικανότητες και να ενημερώνουν τις δεξιότητές τους καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Η δια βίου μάθηση προωθεί επίσης τη δημιουργικότητα και την καινοτομία και καθιστά δυνατή την πλήρη οικονομική και κοινωνική συμμετοχή.

Στις μέρες μας ο διάλογος για τη δια βίου μάθηση και εκπαίδευση είναι στο επίκεντρο των θεωρητικών αναζητήσεων και του προβληματισμού ερευνητών, ενώσεων εκπαιδευτικών, αλλά και του ευρύτερου κοινού. Ταυτόχρονα, τόσο στα κείμενα των διαμορφωτών πολιτικής, όσο και στα επίσημα κείμενα εθνικών και διεθνών οργανισμών, διαρκώς και πληθαίνουν οι αναφορές στη δια βίου εκπαίδευση, στο ρόλο και τη σημασία της στις σύγχρονες κοινωνίες, στους σκοπούς και τους στόχους της, αλλά και στο περιεχόμενό της.

Επιστημονική Προσέγγιση

Πριν γίνει αναφορά στο ρόλο και τη σημασία της εκπαίδευσης ενηλίκων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, είναι αναγκαία η προσπάθεια διατύπωσης κάποιων ορισμών, οριοθετώντας το πεδίο και τις επιμέρους περιοχές που το συγκροτούν και διερευνώντας ταυτόχρονα τη σχέση της εκπαίδευσης ενηλίκων με άλλες μορφές και τύπους εκπαίδευσης.

Οι Coombs P. A. & Ahmed M. (1974, σελ. 8) έχουν προτείνει την ακόλουθη γενική τυπολογία σε σχέση με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

- **Τυπική εκπαίδευση:** το θεσμοθετημένο, ιεραρχικά δομημένο και χρονικά διαβαθμισμένο εκπαιδευτικό σύστημα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως το πανεπιστήμιο.
- **Μη-τυπική εκπαίδευση:** στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται κάθε οργανωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, είτε μεμονωμένη είτε ως μέρος μιας ευρύτερης δραστηριότητας, που στοχεύει σε συγκεκριμένο κοινό και έχει συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους.
- **Ατυπη εκπαίδευση:** η δια βίου διαδικασία, όπου το κάθε άτομο συγκεντρώνει και διαμορφώνει γνώσεις, ικανότητες, στάσεις και αξίες, από την καθημερινή εμπειρία του

---

¹ Κέντρο Ερευνών Πανεπιστημίου Πειραιά: Μελέτη Βιωσιμότητας Προγραμμάτων Δια Βίου Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, σελ. 6-10, 2008

και την επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος (επίδραση από την οικογένεια, τη γειτονιά, την εργασία, την ψυχαγωγία, τις κοινωνικές συναναστροφές, την αγορά εργασίας, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας κ.ο.κ.).

Ο όρος δια βίου εκπαίδευση έχει επικρατήσει να αναφέρεται σε όλους τους τύπους της εκπαίδευσης (τυπική, μη-τυπική και άτυπη), ταυτόχρονα όμως παραπέμπει και σε "μια φιλοσοφική έννοια, σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση θεωρείται ως μια μακροχρόνια διαδικασία που αρχίζει κατά τη γέννηση και διαρκεί καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής" (CEDEFOP, 1996, σελ. 80). Σύμφωνα με τον Βεργίδη Δ. (2001, σελ. 129- 143): "Η δια βίου εκπαίδευση αποτελεί μια προσέγγιση του συνόλου των μορφωτικών δραστηριοτήτων (τυπικής, μη-τυπικής και άτυπης) όλων των επιπέδων, που επιτρέπει τη συγκρότησή τους σε ένα εκπαιδευτικό συνεχές, σε διαρκή αλληλεπίδραση με την κοινωνικό-οικονομική, πολιτική και πολιτισμική πραγματικότητα. Η δια βίου εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από ευκαμψία στο χρόνο, το χώρο, το περιεχόμενο και τις τεχνικές διδασκαλίας".

Στον ορισμό της UNESCO για τη δια βίου εκπαίδευση και μάθηση (1976, σελ. 2) αναφέρεται ότι: "... δηλώνει ένα χωρίς όρια σχήμα, που αποβλέπει στην αναμόρφωση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος... Η εκπαίδευση και η μάθηση δεν περιορίζονται στη σχολική φοίτηση, πρέπει να επεκτείνονται σε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου, να περιλαμβάνουν όλες τις δεξιότητες και όλους τους κλάδους της γνώσης, να χρησιμοποιούν όλα τα δυνατά μέσα και να δίνουν την ευκαιρία σε όλους τους ανθρώπους για πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους.

Οι εκπαιδευτικές και οι σχετικές με τη μάθηση διαδικασίες, στις οποίες τα παιδιά, οι νέοι άνθρωποι και οι ενήλικι όλων των ηλικιών εμπλέκονται στη διάρκεια της ζωής τους σε οποιαδήποτε μορφή, πρέπει να θεωρηθούν ως σύνολο".

Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί περισσότερο οριοθετημένο όρο σε σχέση με τη δια βίου εκπαίδευση, αφού προσδιορίζεται τουλάχιστον με βάση την ηλικία των εκπαιδευομένων, καλύπτοντας ένα τμήμα του προαναφερθέντος συνεχούς. Σύμφωνα με τον ορισμό που έχει δοθεί από τον ΟΟΣΑ το 1977 (Rogers A., 1999, σελ. 55): "Η εκπαίδευση ενηλίκων αφορά οποιαδήποτε μαθησιακή δραστηριότητα ή πρόγραμμα σκόπιμα σχεδιασμένο από κάποιον εκπαιδευτικό φορέα, για να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ανάγκη κατάρτισης ή ενδιαφέρον, που ενδέχεται να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής ενός ανθρώπου, που έχει υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και η κύρια δραστηριότητά του δεν είναι πλέον η εκπαίδευση. Η 'σφαίρα' της επομένως καλύπτει μη επαγγελματικές, επαγγελματικές, γενικές, τυπικές και μη τυπικές σπουδές, καθώς επίσης και την εκπαίδευση που έχει συλλογικό σκοπό".

Σύμφωνα με την UNESCO (1976, σελ. 2), με τον όρο εκπαίδευση ενηλίκων εννοείται: "Ολόκληρο το φάσμα των οργανωμένων εκπαιδευτικών διαδικασιών, οποιουδήποτε περιεχομένου ή επιπέδου και οιασδήποτε μεθόδου, είτε αυτές αφορούν αναγνωρισμένες ή ελεύθερες σπουδές είτε συνεχίζουν ή αναπληρώνουν την αρχική εκπαίδευση σε σχολεία, κολέγια και πανεπιστήμια, καθώς και σε σχολές μαθητείας, με τη βοήθεια των οποίων (διαδικασιών) άτομα θεωρούμενα ως ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν, αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, πλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν την τεχνική και επαγγελματική τους κατάρτιση ή στρέφονται προς νέες κατευθύνσεις και μεταβάλλουν τις στάσεις και τις συμπεριφορές τους προς τη διπλή προοπτική της ολοκληρωμένης προσωπικής τους ανάπτυξης και της συμμετοχής τους σε μια ισορροπημένη και ανεξάρτητη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη".

Ο σύνθετος όρος εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την έντονη σύνδεση των οργανωμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για ενηλίκους με την απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων, που σχετίζονται άμεσα με την επαγγελματική τους εξέλιξη και συνακόλουθα με τις ανάγκες της οικονομίας. Σύμφωνα με τον ορισμό του CEDEFOP (1996, σελ. 51) ο όρος επαγγελματική κατάρτιση αναφέρεται στο "μέρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχει τις ειδικές επαγγελματικές γνώσεις και ικανότητες, με τις οποίες ολοκληρώνεται η επαγγελματική επάρκεια του εκπαιδευομένου...". Είναι προφανές ότι εδώ το κριτήριο της ενηλικότητας δεν τίθεται ως προϋπόθεση προκειμένου κάποια εκπαιδευτική δραστηριότητα να θεωρηθεί ως δραστηριότητα επαγγελματικής κατάρτισης. Αντίθετα, με τη χρήση του όρου "εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων" υποδηλώνεται η αναφορά σε ενήλικους εκπαιδευόμενους, αλλά και η σύνδεση των σχετικών δραστηριοτήτων με την απόκτηση γνώσεων και ικανοτήτων που αναφέρονται άμεσα στην επαγγελματική σφαίρα.

Ο προσδιορισμός "συνεχιζόμενη" (εκπαίδευση, κατάρτιση), αναφέρεται σε οποιασδήποτε μορφής εκπαίδευση ή κατάρτιση πέραν της βασικής (δηλαδή εκείνης που είναι απαραίτητη για την άσκηση κάποιου επαγγέλματος). Για παράδειγμα ο CEDEFOP (1996, σελ. 63) ορίζει τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση ως "συνεχιζόμενη εκπαίδευση που αποβλέπει στη συντήρηση, ανανέωση, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών γνώσεων και ικανοτήτων".

Από τους ορισμούς που ερευνητές και διεθνείς οργανισμοί δίνουν για τη δια βίου εκπαίδευση, την εκπαίδευση ενηλίκων και τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, συμπεραίνεται ότι η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ένα ταχύτατα αναπτυσσόμενο πεδίο, που περιλαμβάνει όλες τις συστηματικές οργανωμένες δραστηριότητες, μέσα από τις οποίες άνθρωποι που θεωρούνται ενήλικοι από την κοινωνία τους, αποκτούν νέες γνώσεις, ικανότητες και στάσεις. Ως υποσυστήματα αυτού του πεδίου διακρίνονται (Κόκκος Α., 2002, σελ. 29): η αρχική και η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, η επιμόρφωση, η μαθητεία, η εκπαίδευση σε χώρους εργασίας, την πολυδιάστατη εκπαίδευση ευπαθών κοινωνικών ομάδων.

Η πολλαπλότητα του πεδίου της εκπαίδευσης ενηλίκων και η ποικιλία των προσφερόμενων δραστηριοτήτων θα πρέπει να αποδοθεί στις ραγδαίες μεταβολές σε δύο βασικά επίπεδα των αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων κοινωνιών και στις ανάγκες που συνακόλουθα προέκυψαν:

- Στο οικονομικό – τεχνολογικό επίπεδο η διεθνοποίηση της οικονομίας και η όξυνση του οικονομικού ανταγωνισμού, καθώς επίσης και οι εξελίξεις στον τομέα των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών δημιούργησαν νέες συνθήκες στην αγορά εργασίας. Η ανάγκη για εξειδίκευση των εργαζομένων και για προσαρμογή των γνώσεων και ικανοτήτων τους στο διαρκώς μεταβαλλόμενο νέο περιβάλλον, αλλά και οι πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας, οδήγησαν στην ανάδειξη της επαγγελματικής κατάρτισης σε βασικό μέσο για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.
- Στο κοινωνικό – πολιτισμικό επίπεδο οι μετακινήσεις πληθυσμών, η ένταση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού, η κρίση των παραδοσιακών κοινωνικών δομών, οι δημογραφικές εξελίξεις και η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, οδήγησαν στην ανάπτυξη άλλων μορφών της εκπαίδευσης ενηλίκων, που δεν συνδέονται άμεσα με την αγορά εργασίας και τις ανάγκες της οικονομίας (Βεργίδης Δ., 2001, σελ. 131, Κόκκος Α., 2002, σελ. 34).

Η πληθώρα των διαφορετικού τύπου δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, οδήγησε οργανισμούς και ερευνητές σε προσπάθειες ανάπτυξης τυπολογιών για τις δραστηριότητες αυτές. Με κριτήριο τις ατομικές ανάγκες των συμμετεχόντων ο Lowe, υπό την ιδιότητα του εμπειρογνώμονα της UNESCO, κατέταξε τις δραστηριότητες εκπαίδευσης ενηλίκων στις ακόλουθες κατηγορίες (Lowe J., 1976, σελ. 61):

- Συμπληρωματική εκπαίδευση, όπου κυρίως εντάσσονται τα προγράμματα αλφαριθμητισμού και βασικής παιδείας.
- Επαγγελματική εκπαίδευση, όπου εντάσσονται τα προγράμματα βασικής και συμπληρωματικής κατάρτισης, αλλά και τα προγράμματα επανακατάρτισης των εργαζομένων.
- Εκπαίδευση σε κοινωνικά θέματα, που περιλαμβάνει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε θέματα οικογενειακών σχέσεων, αγωγής υγείας, καταναλωτικής αγωγής, ανατροφής παιδιών κ.τ.ό.
- Εκπαίδευση για την πολιτική και κοινωνική ζωή, όπου εντάσσονται τα προγράμματα που αφορούν θέματα αγωγής του πολίτη, τοπικά προβλήματα, συνδικαλιστική επιμόρφωση κ.ά.
- Εκπαίδευση για την προσωπική ανάπτυξη, η οποία περιλαμβάνει τις δραστηριότητες που αναφέρονται στα προσωπικά ενδιαφέροντα, τον ελεύθερο χρόνο και τις τέχνες.

Δια Βίου Μάθηση και Ευρωπαϊκή Πολιτική²

Είναι προφανές ότι αλλάζει βαθμιαία η αντίληψη της Ε.Ε. για το ρόλο της εκπαίδευσης και κατάρτισης ενηλίκων. Κατά τα πρώτα χρόνια της πορείας προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση δινόταν έμφαση στη βελτίωση των "δυνατοτήτων απασχόλησης των εργαζομένων". Όμως σταδιακά εμφανίζονται νέες τάσεις, που αναγορεύουν σε ισότιμους στόχους πολιτικής την ανάπτυξη της κοινωνικής συνοχής και τη συμμετοχή των πολιτών σε ολόκληρο το φάσμα του εκπαιδευτικού συνεχούς. Νέοι άξονες και προτεραιότητες πολιτικής αναδύονται (εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής πρόσβασης στη μάθηση, αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινους πόρους, έμφαση στις κοινωνικές δεξιότητες). Είναι λοιπόν φανερό ότι κεντρικά σημεία του επιστημονικού προβληματισμού που έχει αναπτυχθεί στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων έρχονται πλέον στο προσκήνιο και υιοθετούνται ως στοιχεία της κοινοτικής πολιτικής.

Στις αποφάσεις και στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της Λισσαβόνας, η υιοθέτηση στρατηγικής για τη Δια Βίου Μάθηση (Lifelong Learning) αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα και βασικό στοιχείο του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Η στρατηγική "Δια Βίου Μάθηση" είναι ο βασικός άξονας που συναρθρώνει γύρω του τόσο τις διάφορες βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, όσο και τον χώρο της εργασίας και των επιχειρήσεων, στην κοινωνία, την οικογένεια, καθώς επίσης και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, προωθώντας νέες καινοτομικές μεθόδους και χρησιμοποιώντας τις Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας. Δύο είναι οι στόχοι της δια βίου μάθησης:

- η προώθηση της ενεργού συμμετοχής στο κοινωνικό γίγνεσθαι,
- η αύξηση των δυνατοτήτων απασχόλησης (απασχολησιμότητα).

---

² Κέντρο Ερευνών Πανεπιστημίου Πειραιά: Μελέτη Βιωσιμότητας Προγραμμάτων Δια Βίου Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, σελ. 12-18. 2008.

Μια καλύτερη εκπαίδευση και κατάρτιση των ενηλίκων μπορεί να διαδραματίσει βασικό ρόλο στην επαγγελματική κατάρτιση των ευρωπαίων πολιτών και την κοινωνική ένταξη των λιγότερο ευνοημένων κατηγοριών στην αγορά της εργασίας, όπως είναι οι μετανάστες και οι ηλικιωμένοι, που όλο και αυξάνεται ο αριθμός τους στην Ευρώπη. Επιπρόσθετα, η βελτίωση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των ενηλίκων αντιπροσωπεύει σημαντικό πλεονέκτημα τόσο σε συλλογικό όσο και σε ατομικό επίπεδο. Η ανύψωση του γενικού επιπέδου των δεξιοτήτων των πολιτών συμβάλλει στη βελτίωση των οικονομικών δεικτών, όπως η παραγωγικότητα και το ποσοστό ανεργίας, καθώς και των κοινωνικών δεικτών, όπως η συμμετοχή των πολιτών, η εγκληματικότητα και το κόστος των φροντίδων για την υγεία. Στα πλαίσια αυτών των στρατηγικών, μεταξύ άλλων, θα πρέπει να δοθεί έμφαση:

"... σε μια παιδεία αξιολόγησης που θα επιτρέπει την καθιέρωση αξιόπιστων δεδομένων από εργασίες έρευνας, στατιστικές ή μηχανισμούς αξιολόγησης της προόδου, υποστηρίζοντας έτσι την αποτελεσματικότητα της πολιτικής αυτής, στο πλαίσιο του στρατηγικού στόχου που έθεσε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, τον Μάρτιο του 2000, να καταστεί η Ευρωπαϊκή Ένωση η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο" (Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει τη δια βίου μάθηση ως «όλη η δραστηριότητα εκμάθησης που πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου, με στόχο την αύξηση της γνώσης, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του, μέσω ενός προσωπικού, πολιτικού, κοινωνικού πλαισίου ή / και σχετικά με την επαγγελματική του προοπτική».

Η δια βίου μάθηση συνίσταται σε μια συνεχή διαδικασία απόκτησης, συμπλήρωσης και βελτίωσης των δεξιοτήτων ενός ατόμου κατά τη διάρκεια της ζωής του έτσι ώστε να μπορεί να συμμετάσχει πλήρως σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση. Στο Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ε.Ε. για τη δια βίου μάθηση επιβεβαιώνεται ότι η δια βίου μάθηση διευκολύνει την ελεύθερη κινητικότητα των Ευρωπαίων πολιτών και επιτρέπει την επίτευξη των στόχων και προσδοκιών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με την εκπαίδευση, κατάρτιση και συνοχή. Περιγράφονται έξι σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί προτεραιότητα προκειμένου να αναπτυχθεί η δια βίου μάθηση. Ανάμεσα σε αυτά τονίζεται ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα "στην αξιοποίηση των διαδικτυακών τεχνολογιών στα προγράμματα της δια βίου μάθησης και κατάρτισης". Έτσι η Ευρωπαϊκή Ένωση ενισχύει οικονομικά πολλές ερευνητικές και αναπτυξιακές προσπάθειες για την Δια Βίου Ηλεκτρονική-Διαδικτυακή Μάθηση και Κατάρτιση.

Το πλαίσιο της ολοκληρωμένης πολιτικής συνεργασίας "Εκπαίδευση και κατάρτιση 2010" διέπεται κυρίως από την αρχή της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης και μάλιστα σε συνέργια με τα σημαντικά στοιχεία των πολιτικών για τη νεολαία, την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη και την έρευνα. Οι νέες ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές που εγκρίθηκαν το 2005 στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας θέτουν επίσης το στόχο της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ο κεντρικός ρόλος του μαθητευομένου, η σπουδαιότητα της ισότητας των ευκαιριών, η ποιότητα και η καταλληλότητα των δυνατοτήτων εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να είναι στο επίκεντρο των στρατηγικών για την πραγμάτωση μιας περιοχής δια βίου μάθησης στην Ευρώπη.

Η ανακοίνωση του 2001 καθορίζει τα δομικά στοιχεία τέτοιων στρατηγικών που έχουν σκοπό να υποστηρίξουν τις προσπάθειες των κρατών μελών και των άλλων

ενδιαφερόμενων παραγόντων. Η αναμόρφωση των παραδοσιακών συστημάτων είναι το πρώτο στάδιο που πρέπει να διανυθεί ώστε οι ευκαιρίες δια βίου μάθησης να καταστούν προσβάσιμες σε όλους. Καθορίζονται άλλα δομικά στοιχεία ενόψει της ανάγκης, μεταξύ των οποίων είναι:

- η ανίχνευση των αναγκών του μαθητευομένου και της αγοράς εργασίας στο πλαίσιο της κοινωνίας της γνώσης (περιλαμβανομένων π.χ. των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας)·
- η αύξηση πρόσβασης σε ευκαιρίες για μάθηση, ιδίως με τον πολλαπλασιασμό των τοπικών κέντρων μάθησης στους χώρους εργασίας και με τη διευκόλυνση της μάθησης στο χώρο εργασίας. Απαιτούνται ειδικές προσπάθειες έναντι των ατόμων που διατρέχουν ιδιαίτερο κίνδυνο αποκλεισμού όπως είναι, μεταξύ άλλων, οι μειονότητες και οι αγροτικοί πληθυσμοί·
- η δημιουργία μιας κουλτούρας μάθησης με σκοπό να κινητοποιηθούν οι (δυνάμει) μαθητευόμενοι, να αυξηθούν τα επίπεδα συμμετοχής και να γίνει αντιληπτό ότι είναι αναγκαία η μάθηση σε κάθε ηλικία
- η εφαρμογή διαδικασιών αξιολόγησης και παρακολούθησης της ποιότητας. Όπως υπογραμμίζεται στην ανακοίνωση, για την πραγμάτωση της Ευρώπης της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007), υπάρχει ανάγκη:
  - Αποτίμησης της μάθησης. Αυτό σημαίνει αξιολόγηση των τίτλων σπουδών από το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα, αλλά και της άτυπης και εξωσχολικής μάθησης με σκοπό να μπορούν να αναγνωρίζονται όλα τα είδη μάθησης.
  - Ενίσχυσης των υπηρεσιών πληροφόρησης, προσανατολισμού και παροχής συμβουλών σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.
  - Σύνδεσης μαθητευομένων και μαθησιακών ευκαιριών. Αυτό είναι δυνατόν με την ανάπτυξη των τοπικών κέντρων μάθησης και με την ενθάρρυνση της μάθησης στο χώρο εργασίας.
  - Πρόσβασης όλων στις βασικές δεξιότητες·
  - Υποστήριξης της έρευνας καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων για τους διδάσκοντες, τους εκπαιδευτές και τους συντελεστές της μάθησης, λαμβανομένου υπόψη του αυξανόμενου ρόλου της τεχνολογίας των πληροφοριών και επικοινωνιών.

Σημειώνεται ότι η απασχολησιμότητα αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επίτευξη πλήρους απασχόλησης και ευημερίας στη "νέα οικονομία". Τόσο η απασχολησιμότητα, όσο και η ενεργός συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι προϋποθέτουν επαρκείς και σύγχρονες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες συμμετοχής και συνεισφοράς στην οικονομική και κοινωνική ζωή.

Βασικά πεδία δράσης στο πλαίσιο της στρατηγικής για τη δια βίου μάθηση αποτελούν:

- Παροχή νέων γνώσεων και δεξιοτήτων: Στην πληροφορική, στις ξένες γλώσσες, την τεχνολογία, το επιχειρηματικό πνεύμα και τις κοινωνικές δεξιότητες.
- Αύξηση των επενδύσεων στους ανθρώπινους πόρους: Η επένδυση σε ανθρώπινους πόρους αποτελεί βασική προτεραιότητα της οικονομίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόσο ο ιδιωτικός όσο και δημόσιος τομέας πρέπει να πεισθούν στην αναγκαιότητα αυτής της άυλης επένδυσης ώστε να πραγματοποιηθεί το όραμα της κοινωνίας της γνώσης.

- Ανάπτυξη των καινοτομιών όσον αφορά τη διδασκαλία και τη μάθηση: Ανάπτυξη πιο αποτελεσματικών μεθόδων και πλαισίων διδασκαλίας με αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας.
- Αξιολόγηση της εκπαίδευσης: Βελτίωση των τρόπων αξιολόγησης της συμμετοχής και των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης.
- Αναθεώρηση των Μεθόδων Προσανατολισμού και Συμβουλευτικής: Εξασφάλιση σε όλους εύκολης πρόσβασης σε καλής ποιότητας πληροφορίες και παροχή συμβουλών σχετικά με τις δυνατότητες σπουδών καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής.
- Η εκπαίδευση πλησιέστερα στην περιφέρεια: Η αρχή της επικουρικότητας και η εφαρμογή της στην εκπαίδευση, επιτάσσει την εκπαιδευτική διαδικασία και έργο να καταστούν κινητήριος μοχλός της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Να αναπτυχθούν εταιρικές σχέσεις και συμπράξεις και να γίνουν τα σχολεία και τα κέντρα εκπαίδευσης, που θα είναι συνδεδεμένα στο διαδίκτυο (Internet), προσιτά μέσω συστημάτων ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε άτομα όλων των ηλικιών.

Δια Βίου Εκπαίδευση στην Ελλάδα

Τα μέτρα που πήρε η Ελλάδα για να στηρίξει τη δια βίου μάθηση αφορούν, καταρχήν, στη θέσπιση ενός νομικού πλαισίου που θα διευκολύνει την ανάπτυξή της. Το 2003 ψηφίστηκε ο νόμος Ν. 3191/2003 (ΦΕΚ 258/07-11-2003) με τον οποίο ιδρύθηκε το "Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Αρχικής και της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Εκπαίδευσης με την Απασχόληση" (ΕΣΣΕΕΚΑ), το οποίο έχει τους εξής στρατηγικούς στόχους:

- (i) Τη δημιουργία και τη συνεχή λειτουργία ενός αξιόπιστου και αποτελεσματικού ενιαίου συστήματος για την έρευνα, την καταγραφή και την τεκμηρίωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε ανθρώπινο δυναμικό, οι οποίες αντιστοιχούν στα επαγγέλματα που μπορούν να προέλθουν από την επαγγελματική εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.
- (ii) Τη διαμόρφωση προδιαγραφών των ειδικοτήτων ή των εξειδικεύσεων και την αποτελεσματική σύζευξή τους με τα προγράμματα σπουδών της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.
- (iii) Το συντονισμό των προγραμμάτων σπουδών και των παρεχόμενων υπηρεσιών των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.
- (iv) Τη διαμόρφωση ενιαίων κανόνων:
  - a για την αξιολόγηση και την πιστοποίηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης (φορείς, προγράμματα, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενοι, υποδομές και εξοπλισμός),
  - b για τη διαδικασία καθορισμού επαγγελματικών δικαιωμάτων ανά ειδικότητα ή εξειδίκευση, όπου αυτά απαιτούνται, και
  - c για την πιστοποίηση των επαγγελματικών προσόντων, ανεξάρτητα του τρόπου απόκτησης τους.
- (v) Τη διαμόρφωση και τη συνεχή λειτουργία ενός αποτελεσματικού και αποδοτικού συστήματος συμβουλευτικής-επαγγελματικού προσανατολισμού και σύνδεσης με την αγορά εργασίας για τους καταρτιζόμενους και τους αποφοίτους της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης.

(vi) Τη προώθηση της κοινωνικής καταξίωσης των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Το 2005 ψηφίστηκε ο νόμος Ν. 3369/2005 (ΦΕΚ 171, τεύχος Α', 6-7-2005) με τίτλο "Συστηματοποίηση της δια βίου μάθησης και άλλες διατάξεις". Με αυτόν ορίζεται η δια βίου μάθηση και η δια βίου κατάρτιση και θεσμοθετείται "Εθνική Επιτροπή Δια βίου Μάθησης" με σκοπό τη διάγνωση των αναγκών δια βίου εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης, τη γενικότερη αξιολόγηση και το συντονισμό των φορέων και της παροχής υπηρεσιών δια βίου εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης, καθώς και τη διασύνδεσή τους με το "Εθνικό Σύστημα Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση" (ΕΣΣΕΕΚΑ). Ο νόμος προβλέπει ότι όσοι παρακολουθήσουν επιτυχώς εκπαιδευτικά προγράμματα διάρκειας 25 έως 75 ώρες λαμβάνουν "Πιστοποιητικό Επιμόρφωσης" και "Πιστοποιητικό Δια Βίου Εκπαίδευσης", για προγράμματα διάρκειας από 100 μέχρι 250 ώρες. Ο νόμος επίσης αναφέρεται στα Ινστιτούτα Διαρκούς Εκπαίδευσης, τα οποία θα είναι αρμόδια για την οργάνωση και λειτουργία των προγραμμάτων δια βίου εκπαίδευσης των Α.Ε.Ι., των Α.Τ.Ε.Ι. και της Α.Σ.ΠΑΙ.ΤΕ.

Το 2005 δημοσιεύτηκε επίσης η κοινή υπουργική απόφαση σχετικά με το "Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων", η οποία καθορίζει τους όρους, τα κριτήρια και τη διαδικασία ένταξης στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΚΕΠΙΣ.

Την ίδια χρονιά δημοσιεύτηκε η κοινή υπουργική απόφαση ΚΥΑ 113172/3-11-2005 (ΦΕΚ 1593 τεύχος Β', 17-11-2005) με τίτλο "Σύστημα Πιστοποίησης Προγραμμάτων, Γνώσεων, Δεξιοτήτων και Ικανοτήτων" που περιγράφει τις προδιαγραφές με βάση τις οποίες αξιολογούνται και πιστοποιούνται τα προγράμματα σπουδών ΣΕΚ που υποβάλλονται από τους δικαιούχους φορείς στο ΕΚΕΠΙΣ, καθώς και η επιβεβαίωση της απόκτησης των απαιτούμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων από τους καταρτιζόμενους μετά την ολοκλήρωση των πιστοποιημένων προγραμμάτων.

Το 2006 δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 566/8-5-2006 η κοινή υπουργική απόφαση που αναφέρεται στην "Πιστοποίηση Επαγγελματικών Περιγραμμάτων", σκοπός των οποίων είναι η συστηματικοποιημένη ανάλυση και καταγραφή του περιεχομένου των επαγγελμαμάτων, καθώς και του τρόπου απόκτησης των απαιτούμενων για την άσκηση του επαγγέλματος προσόντων.

Το "Σύστημα Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων" εκσυγχρονίζεται με κοινή υπουργική απόφαση ΚΥΑ 113616/9-11-2006 (ΦΕΚ 1700, τεύχος Β', 21-11-2006) που δημοσιεύεται την ίδια χρονιά, η οποία καθορίζει τους όρους, τα κριτήρια και τη διαδικασία ένταξης στο Εισαγωγικό Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων, τους όρους, τα κριτήρια και τη διαδικασία ένταξης στο Μητρώο Πιστοποιημένων Εκπαιδευτών Ενηλίκων και τη διαδικασία διαχείρισης αλλαγών των στοιχείων των ενταγμένων στα Μητρώα Εκπαιδευτών Ενηλίκων.

Σκοπός

Όπως αναφέραμε υπήρξε αντίστοιχο έργο στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ Ι. Σε αυτό έχει διαπιστωθεί - με βάση τα πορίσματα της αξιολόγησης του προγράμματος - πως οι χρήστες δεν εκμεταλλεύονται σε ικανοποιητικό βαθμό και με αποτελεσματικό τρόπο τις ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης που η Βιβλιοθήκη και άλλοι ακαδημαϊκοί και ερευνητικοί φορείς προσφέρουν μέσω του διαδικτύου. Οι ίδιοι επίσης οι χρήστες κατά την

αξιολόγηση των προγραμμάτων βιβλιογραφικής εκπαίδευσης ζητούν μεγαλύτερη διάρκεια σεμιναρίων και κυρίως πρακτική άσκηση σε Η/Υ.

Στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ II η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας σχεδίασε, οργάνωσε και προσφέρει σε σταθερή βάση προγράμματα βιβλιογραφικής εκπαίδευσης που απευθύνονται στους προπτυχιακούς (δύο κύκλοι σεμιναρίων στο α' και δ' εξάμηνο) και μεταπτυχιακούς (ένας κύκλος σεμιναρίων) φοιτητές. Τα προγράμματα αυτά περιλαμβάνουν:

- γενικό προσανατολισμό στο χώρο και τις υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης,
- χρήση του online καταλόγου,
- στρατηγικές αναζήτησης πληροφοριών σε βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων,
- αναζήτηση και αξιολόγηση πληροφοριών στο Internet.

Σκοπός του έργου λοιπόν της Πληροφοριακής Παιδείας είναι να ενημερώσει τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές σχετικά με το χώρο, τις υπηρεσίες που προσφέρει η βιβλιοθήκη, αλλά και την πληθώρα ηλεκτρονικών και έντυπων πηγών πληροφόρησης.

Σύμφωνα άλλωστε και με τη σύμβαση τους έργου, σκοπός της αξιολόγησης είναι η παρακολούθηση του όλου Έργου ώστε να εξασφαλίζεται η ποιότητα των αποτελεσμάτων τόσο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όσο και του όλου έργου (όπως αυτές ορίζονται με βάση την περιγραφή του Έργου).

Η αξιολόγηση αυτή οφείλει να εκτιμήσει την ποιότητα του συνολικά παραγόμενου Έργου και να συνεκτιμήσει το βαθμό συμφωνίας των πρωτοβουλιών και των δράσεων που αναπτύσσονται ή αναπτύχθηκαν, με τις προδιαγραφές που έχει θέσει το Τεχνικό Δελτίο του Έργου.

Η αξιολόγηση αυτή οφείλει να εντοπίσει τους προσδιοριστικούς παράγοντες των αποτελεσμάτων τόσο ως προς το συνολικό έργο, όσο και ως προς τις επιμέρους δραστηριότητες που υλοποιούνται ή υλοποιήθηκαν, και αφορά τόσο στις υποστηρικτικές ενέργειες όσο και στο παραγόμενο εκπαιδευτικό έργο.

Στόχος

Στόχος του έργου είναι να εκπαιδεύσει τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές στον εντοπισμό πληροφοριών με κατάλληλες στρατηγικές αναζήτησης. Να αποκτήσει ο χρήστης την ικανότητα να εντοπίζει, να αξιολογεί και χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που χρειάζεται έτσι ώστε να καταστεί αυτόνομα και δια βίου εκπαιδευόμενος.

Το πρόγραμμα «ΑΝΕΥΡΙΣΚΩ» όπως προαναφέραμε στην εισαγωγή μας απευθύνεται στο σύνολο των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας και μεταβάλει τα υφιστάμενα προγράμματα βιβλιογραφικής εκπαίδευσης σε ένα συγκροτημένο πολύ-επίπεδο πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας (information literacy). Πέραν των παραδοσιακών δεξιοτήτων χρήσης της Βιβλιοθήκης και των βιβλιογραφικών πηγών που αυτή διαθέτει, στοχεύει στην ανάπτυξη και άλλων τεχνικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την αποτελεσματική χρήση της πληροφοριακής τεχνολογίας και των πληροφοριακών πηγών αλλά κυρίως, στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης πάνω στην ίδια τη φύση της πληροφορίας καθώς και του τεχνολογικού, κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου διακίνησής της.

Αναλυτικότερα το πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας στοχεύει στην απόκτηση των παρακάτω επιμέρους δεξιοτήτων:

- **«Εργαλειακές» δεξιότητες (tool literacy):** ικανότητα αποτελεσματικής χρήσης έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης συμπεριλαμβανομένων και των λογισμικών πακέτων.
- **Δεξιότητες διαχείρισης πηγών (resource literacy):** ικανότητα κατανόησης της μορφής, του μορφότυπου, της τοποθεσίας και των μεθόδων πρόσβασης των πληροφοριακών πηγών.
- **Κοινωνιο-δομικές δεξιότητες (social-structural literacy):** γνώση του κοινωνικού πλαισίου παραγωγής και διακίνησης πληροφοριών. Περιλαμβάνουν την κατανόηση της διαδικασίας επιστημονικής δημοσίευσης.
- **Ερευνητικές δεξιότητες (research literacy):** ικανότητα κατανόησης και χρήσης της πληροφοριακής τεχνολογίας για την επιτέλεση ερευνητικού έργου. Περιλαμβάνουν την κατανόηση χρήσης εξειδικευμένων εφαρμογών λογισμικού που χρησιμοποιούνται για τη μελέτη μιας επιστήμης.
- **Εκδοτικές δεξιότητες (publishing literacy):** ικανότητα παραγωγής αναφορών των αποτελεσμάτων ερευνητικών εργασιών σε «κειμενική» ή πολυμεσική μορφή.

Με βάση τα παραπάνω το αναλυτικό πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας περιλαμβάνει στη θεματολογία του, εκτός των άλλων, συγκεκριμένα στοιχεία χρήσης Η/Υ που σχετίζονται άμεσα με την ανάκτηση και διαχείριση πληροφοριών (π.χ. εγκατάσταση της εφαρμογής acrobat reader για την ανάγνωση pdf αρχείων, εγκατάσταση άλλων plugins στους web browsers, χρήση των νέων ηλεκτρονικών υπηρεσιών διαδανεισμού, κρατημένου υλικού κ.λπ., αποθήκευση αποτελεσμάτων έρευνας και αποστολή τους με e-mail, μετατροπή αρχείων από έναν μορφότυπο σε άλλον, διαχείριση bookmarks) καθώς και θέματα που σχετίζονται με τη συγγραφή και τη δημοσίευση εργασιών (π.χ. πρότυπα βιβλιογραφικών αναφορών, μεθοδολογία συγγραφής εργασιών, χρήση λογισμικών διαχείρισης βιβλιογραφικών αναφορών).

Η σύγχρονη τεχνολογία πληροφόρησης δίνει τη δυνατότητα υπέρβασης των παραδοσιακών αποκλεισμών από τη πληροφορία στα άτομα με αναπηρίες. Η πληροφοριακή παιδεία αποκτά για τα άτομα αυτά ζωτική σημασία. Το πρόγραμμα «ΑΝΕΥΡΙΣΚΩ» ενσωματώνει και θα διευρύνει τα αποτελέσματα του έργου ACCELERATE για την εκπαίδευση χρηστών με προβλήματα όρασης στις σύγχρονες υπηρεσίες βιβλιοθηκών.

Συνοψίζοντας στο πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας στόχος είναι οι φοιτητές να:

- Κατανοούν τη χρήση του αυτοματοποιημένου συστήματος του καταλόγου της βιβλιοθήκης
- Προσδιορίζουν και να κριτικάρουν αξιολογώντας τις διαφορετικές πηγές πληροφόρησης που βρίσκουν
- Εστιάζουν σε ένα θέμα συγκεκριμένο
- Εντοπίζουν υλικό που αφορά ένα συγκεκριμένο θέμα
- Αναγνωρίζουν επιστημονικό ή όχι πληροφορικό υλικό
- Βρίσκουν στατιστικά δεδομένα και άλλες πηγές είτε ηλεκτρονικά είτε σε έντυπο υλικό
- Ξεπερνούν το άγχος της βιβλιοθήκης

- Βελτιώνουν την επικοινωνία τους με το προσωπικό της βιβλιοθήκης ζητώντας βοήθεια στις πληροφοριακές τους ανάγκες

Στη συνέχεια ακολουθεί το κεφάλαιο της μεθοδολογίας.

Μεθοδολογία – Δραστηριότητες

Παραθέτουμε τη μεθοδολογία καθώς και τις δραστηριότητες που ακολουθήθηκαν σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος για την υλοποίησή του:

- Το πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας αποτελείται από σεμινάρια εργαστηριακού χαρακτήρα που διαβαθμίζονται σε :
  - εισαγωγικό σεμινάριο προσανατολισμού στη χρήση της βιβλιοθήκης (εύρεση βιβλίων και άρθρων) και του World Wide Web,
  - μέσο σεμινάριο με έμφαση στην ανάκτηση πλήρους κειμένου άρθρων περιοδικών και εφημερίδων, διαχείριση βιβλιογραφικών αναφορών με το End Note 4.0, αξιολόγηση ιστοσελίδων, και βιβλιογραφικές παραπομπές ηλεκτρονικών πηγών πληροφοριών, μέθοδοι αποτελεσματικής αναζήτησης στο Internet πέραν των συμβατικών μεθόδων χρήσης μηχανών αναζήτησης, και
  - προχωρημένο σεμινάριο που απευθύνεται σε μέλη του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού και μεταπτυχιακούς φοιτητές και περιλαμβάνει εκτός των άλλων εύρεση online άρθρων περιοδικών, διαχείριση βιβλιογραφικών αναφορών με το End Note 4.0 και δημιουργία σελίδων online μαθημάτων.
- Συμπληρωματικά για τα παραπάνω σεμινάρια δημιουργήθηκαν online tutorials, προσβάσιμα από το web και διερευνήθηκε η χρήση λογισμικού παραγωγής ηλεκτρονικών μαθημάτων για την υλοποίησή του (όπως μπορεί κανείς να δει επισκεπτόμενος το site της Βιβλιοθήκης – www.lib.uom.gr).
- Εκτός από τα παραπάνω σεμινάρια δημιουργήθηκαν πιλοτικά και προσφέρονται σε συνεννόηση με τον διδάσκοντα, μαθήματα πληροφοριακής παιδείας προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις συγκεκριμένων μαθημάτων.
- Το tutorial για τη χρήση των Windows, των προγραμμάτων του MS Office, των βασικών Web Browsers και του ειδικού υποστηρικτικού λογισμικού με τη χρήση συνδυασμών πλήκτρων χωρίς το ποντίκι για τα άτομα με οπτική αναπηρία - που έχει δημιουργηθεί στα πλαίσια του έργου ACCELERATE - ολοκληρώνεται συμπεριλαμβάνοντας οδηγίες χρήσης του καταλόγου και των βιβλιογραφικών βάσεων της Βιβλιοθήκης.
- Ερωματολογία για την αξιολόγηση από το κοινό (προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές) του προγράμματος.
- Για τις ανάγκες του ΠΕ απασχολήθηκε πέραν των υπηρεσιακών υποχρεώσεών του ένα μέλος ΔΕΠ του Πανεπιστημίου. Επίσης, απασχολήθηκε πέραν των συμβατικών υποχρεώσεών του ένας Βιβλιοθηκονόμος του Τμήματος Επιστημονική Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης της Βιβλιοθήκης. Τέλος, για τις ανάγκες του ΠΕ απασχολήθηκε πέραν των συμβατικών του υποχρεώσεων και ένας Πληροφορικός του Τμήματος Αυτοματισμού της Βιβλιοθήκης.
- Το πρόγραμμα ANEΥΡΙΑΣΚΩ είναι πολύ σημαντικό για την αναγνώριση και καθιέρωση του εκπαιδευτικού ρόλου της Βιβλιοθήκης μέσα στο Πανεπιστήμιο. Για το λόγο αυτό το ΠΕ στελεχώθηκε επίσης με έναν Βιβλιοθηκονόμο πλήρους απασχόλησης ο οποίος έχει προσληφθεί στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ Ι για την οργάνωση του μέχρι σήμερα προσφερόμενου προγράμματος βιβλιογραφικής εκπαίδευσης της Βιβλιοθήκης

και ο οποίος συνέχισε να απασχολείται στη Βιβλιοθήκη και μετά το πέρας του ΕΠΕΑΕΚ Ι.

- Επιδιώκεται η ένταξη των παραπάνω σεμιναρίων στα προγράμματα σπουδών των τμημάτων (όπως αναφέρεται στο κεφάλαιο των Προτάσεων).

Επισημαίνουμε ότι από το 2004 το ηλεκτρονικό υλικό της εκπαίδευσης αλλάζει. Δύο νέες παρουσιάσεις Power Point προστίθενται, με τις οποίες βοηθήθηκε η όλη εκπαιδευτική διαδικασία για την πληρέστερη κατανόηση των πηγών της βιβλιοθήκης από τους φοιτητές. Επίσης ανανεώθηκε το έντυπο υλικό που μοιράζεται στις παρουσιάσεις.

Επίσης ο χώρος διοργάνωσης του σεμιναρίου πλέον είναι κυρίως το κέντρο υπολογιστών ή τα εργαστήρια των εκάστοτε τμημάτων προπτυχιακού ή μεταπτυχιακού κύκλου.

Τέλος και όπως είναι αναμενόμενο ως προς την αξιολόγηση του προγράμματος οι φοιτητές συμπληρώνουν το ερωτηματολόγιο στη λήξη κάθε παρουσίασης.

Αναμενόμενα Αποτελέσματα

Παραθέτουμε στη συνέχεια τα επιθυμητά αναμενόμενα αποτελέσματα του έργου αυτού:

- Συμμετοχή στο εκπαιδευτικό έργο του Πανεπιστημίου και ενίσχυσή του
- Δημιουργία "πληροφοριακά εγγράμματων" χρηστών
- Ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών για την εξατομικευμένη πρόσβαση στην πληροφορία με ηλεκτρονικά μέσα
- Διεύρυνση και προσαρμογή των προσφερόμενων υπηρεσιών για την κάλυψη αναγκών των ατόμων με αναπηρίες

Στο τέλος αναφέρονται τα αποτελέσματα όπως προκύπτουν από την διαδικασία της αξιολόγησης των φοιτητών και μπορεί να γίνει σύγκριση με τα αναμενόμενα και αν τελικά επιτεύχθηκαν οι στόχοι στο σύνολό τους.

Δείγμα

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, το συγκεκριμένο πρόγραμμα, έπρεπε να αξιολογηθεί από τους τελικούς χρήστες (προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές).

Αποφασίστηκε λοιπόν να συνταχτεί ένα ερωτηματολόγιο το οποίο να απευθύνεται σε όλους τους φοιτητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας με στόχο να αξιολογηθεί κατάλληλα το πρόγραμμα της πληροφοριακής παιδείας. Θεωρήθηκε ότι με τον τρόπο αυτό θα εντοπιστούν οι αδυναμίες και τα προβλήματα που παρουσιάζει το πρόγραμμα για να μην επαναληφθούν και στο μέλλον έτσι ώστε το πρόγραμμα βιβλιογραφικής εκπαίδευσης να εφαρμόζεται σε σταθερή βάση και φυσικά να κατανοηθούν καλύτερα οι ανάγκες της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Για την σύνταξη αυτού του ερωτηματολογίου λάβαμε σοβαρά υπόψη μας τις αντίστοιχες φόρμες αξιολόγησης προγραμμάτων και την σχετική βιβλιογραφία για την μεθοδολογία της έρευνας με ερωτηματολόγια, από μεγάλα και ποικίλα πανεπιστήμια του εξωτερικού που προβάλλονται στο Internet. Έτσι μπορεί να συναντούμε άμεσες ερωτήσεις, κλειστές ερωτήσεις, ανοιχτές ερωτήσεις, ερωτήσεις φίλτρου κ.ά. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο προσαρμόστηκε έτσι ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες της τοπικής κοινότητας.

Αρχικά στο ερωτηματολόγιο περιλαμβάνονται κάποια προσωπικά, σταθερά στοιχεία του φοιτητή όπως το φύλο, το έτος γέννησης το τμήμα και το έτος σπουδών. Κρίθηκε σκόπιμο να είναι συνοπτικό έτσι ώστε να συμπληρώνεται από τους φοιτητές μέσα σε λίγα λεπτά. Απαρτίζεται λοιπόν από επτά ερωτήσεις οι οποίες είναι άμεσες και απλές (ανοιχτές) με πιθανές απαντήσεις από κάτω ώστε να συμπληρώνονται από τον εκάστοτε φοιτητή. Σχετικά με την επιλογή των ερωτήσεων επιλέχθηκαν τέτοιες ώστε να αξιολογούν κάθε φορά ένα διαφορετικό τμήμα του προγράμματος της βιβλιογραφικής εκπαίδευσης. Έτσι η πρώτη ερώτηση αναφέρεται στο πρόγραμμα βιβλιογραφικής εκπαίδευσης ως ιδέα. Η δεύτερη ερώτηση έχει να κάνει με την καταλληλότητα του διδακτικού υλικού. Η τρίτη αφορά την μεταδοτικότητα των εκπαιδευτών κατά την διάρκεια της βιβλιογραφικής εκπαίδευσης, στη συνέχεια υπάρχει ερώτηση σχετική με το αν μετά την παρουσίαση θα μπορούν αποτελεσματικά να χρησιμοποιούν τον χώρο της βιβλιοθήκης καθώς και τις υπηρεσίες που προσφέρει. Προς το τέλος ζητείται να κριθεί η καταλληλότητα του χώρου παρουσίασης της βιβλιογραφικής εκπαίδευσης και αν το πρόγραμμα κρίνεται χρήσιμο ώστε να συνεχιστεί σε μόνιμη βάση. Τέλος δίνεται η ανοιχτή ερώτηση όσον αφορά ιδέες σχετικά με την βελτίωση του όλου προγράμματος.

Το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας έχει στο σύνολό του περισσότερους από 10.000 φοιτητές. Παρόλα αυτά, το δείγμα της έρευνάς μας (όπως θα δείξουμε στη συνέχεια με τα αναλυτικά στοιχεία που θα παρουσιάσουμε είναι άκρως αντιπροσωπευτικό (>10% του συνόλου του πληθυσμού).

Πιο συγκεκριμένα το δείγμα για τα αποτελέσματα του έργου το αποτελούν οκτώ (8) προπτυχιακά τμήματα με συνολικό αριθμό 3.911 προπτυχιακών φοιτητών και τέσσερα (4) μεταπτυχιακά προγράμματα με συνολικό αριθμό 239 μεταπτυχιακών φοιτητών. Σύνολο όλων των φοιτητών του αξιολόγησαν το πρόγραμμα, 4.150.

Ανάλυση

Στην ενότητα αυτή γίνεται μία περιγραφή της μεθοδολογίας που θα ακολουθηθεί για την πραγματοποίηση της Αξιολόγησης όπως αυτή σχεδιάστηκε από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και όπως άλλωστε απαιτείται σύμφωνα και με το τεχνικό δελτίο του έργου.

Απώτερος στόχος της διαδικασίας της αξιολόγησης είναι η επεξεργασία των διαθέσιμων πληροφοριών, τα οποία πρέπει να συμβουλευονται οι αποδέκτες, εκείνοι δηλαδή που αποφασίζουν και χαράσσουν την τακτική και τη στρατηγική των Προγραμμάτων αυτών και φυσικά οι οργανωτές, οι εκπαιδευτές ακόμη και εκπαιδευόμενοι.

Το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και συγκεκριμένα η Βιβλιοθήκη βασιζόμενη στην φιλοσοφία της αποτελεσματικής αξιολόγησης, έθεσε σε εφαρμογή το εξής πλάνο αξιολόγησης:

Παρουσίαση της διαδικασίας κατασκευής των κλιμάκων που χρησιμοποιήθηκαν για να αναγνωριστούν οι κυριότεροι παράγοντες επιτυχίας των προγραμμάτων αυτών. Επιπρόσθετα γίνονται αναφορές στο σχεδιασμό των ερωτηματολογίων, στο δείγμα που επιλέχθηκε, και τη μέτρηση της ανάλυσης αξιοπιστίας και εγκυρότητας και στις διαστάσεις των μεταβλητών των ερευνητικών υποθέσεων.

Για την ποσοτική έρευνα χρησιμοποιήθηκε μια ερευνητική μέθοδος δύο σταδίων. Στο πρώτο στάδιο, εξετάστηκε το ερωτηματολόγιο της έρευνας για την αξιοπιστία περιεχομένου και όψεως. Τέλος, η έρευνα ολοκληρώθηκε με τη χρησιμοποίηση του διορθωμένου ερωτηματολογίου στο τελικό δείγμα.

Ο στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι να περιγράψει και να εξηγήσει την ερευνητική μεθοδολογία, να παρουσιάσει πως διενεργήθηκε η έρευνα, τις διαδικασίες που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή και την οργάνωση των δεδομένων και τις μεθόδους για την ανάλυσή τους.

Αρχικά, όπως προέκυψε από τη βιβλιογραφία οι παράγοντες που συντελούν στην αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων αυτών αφορούν τα χαρακτηριστικά των ενήλικων μαθητών – φοιτητών και των διδασκόντων καθώς και τεχνολογικά θέματα, όπως η υποδομή και οι γνώσεις των προαναφερθέντων όσον αφορά τη χρήση των τεχνολογιών που χρησιμοποιεί το πρόγραμμα (Σιγάλα, 2001, Volery και Lord, 2000). Είναι λοιπόν αναγκαίο να διερευνηθούν οι παράγοντες αυτοί ξεχωριστά και ανάλογα με τη σημαντικότητά τους και να ομαδοποιηθούν με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να χρησιμοποιηθούν κατά τη διαδικασία συγκρότησης ενός μοντέλου, το οποίο αποτελεί και έναν από τους στόχους της παρούσας αξιολόγησης. Αυτό το μοντέλο πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία, τα οποία θεωρούνται σημαντικά για εξέταση σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης.

Σύμφωνα με το πλάνο μας θα ανιχνευτούν και θα αναλυθούν συστηματικά και οργανωμένα οι πληροφορίες με στόχο να εκτιμηθούν άτομα και διεργασίες, συστήματα οργάνωσης βάση προκαθορισμένων κριτηρίων και σκοπών. Η εγκυρότητα, η αξιοπιστία και η αντικειμενικότητα αυτής της αποτίμησης αφενός θα πιστοποιήσει την βιωσιμότητα του έργου και αφετέρου θα ενισχύσει την προσπάθεια του για ανάπτυξη και βελτίωση.

Με την εφαρμογή του πλάνου μας αξιολόγησης ακολουθείται στρατηγική της συστηματικής προσέγγισης, βασισμένη στα εξής σημεία :

- Στην σκοποθεσία – στοχοθεσία (καθορισμός σκοπών, γενικών και ειδικών στόχων).
- Στην αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων του προγράμματος εκπαίδευσης.
- Στην καταλληλότητα του εκπαιδευτικού υλικού.
- Στην μεθοδολογία (επιλογή μοντέλου και τεχνικών, σε επίπεδο εφαρμογής από τους εκπαιδευτές και αποδοχής από τους εκπαιδευόμενους).
- Στο περιεχόμενο (αξιολόγηση, διδακτικού έργου, εκπαιδευτών, εκπαιδευομένων, αποτελεσματικότητας προγράμματος, καταλληλότητας μεθόδων).
- Στην προσέγγιση (ποιοτική – ποσοτική).
- Στην συμμετοχή των εκπαιδευομένων.
- Στην χρησιμότητα παρεχομένων υπηρεσιών (βαθμός ικανοποίησης εκπαιδευομένων).
- Χώρος, Χρόνος, διάρκεια (επιλογή χώρου, χρόνου και διάρκειας).
- Στην συνεργασία εκπαιδευτών, στελεχών της Ομάδας Έργου.
- Την αξιολόγηση της οργάνωσης του προγράμματος.

Το πρώτο βήμα όπως αναφέρθηκε ήταν η συγκρότηση, στα πλαίσια ενός ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο της παρούσας αξιολόγησης, ερωτήσεων που αφορούν θέματα, τα οποία οφείλει να λάβει κανείς υπόψη του κατά την εφαρμογή προγραμμάτων αυτής της μορφής. Για την ανάλυση των ερωτήσεων αυτών

καθώς και για τη διαδικασία της ομαδοποίησης χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της παραγοντικής ανάλυσης, η οποία "τακτοποίησε" τις μεταβλητές αυτές σε μεγάλες ομάδες. Αυτή η ομαδοποίηση είναι απαραίτητη ώστε το μοντέλο που θα συγκροτηθεί να είναι όσο το δυνατόν περιεκτικό και ολοκληρωμένο.

Το ζήτημα που διερευνήθηκε αφορά την ικανοποίηση των εκπαιδευομένων από τις υπηρεσίες που προσφέρει το πρόγραμμα. Όπως προκύπτει από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση (Bourne κα 1997, Honey 2001, Alexander 2001) υπάρχουν κάποιες υπηρεσίες οι οποίες πρέπει να διερευνηθούν για το πόσο αποτελεσματικές είναι εφόσον θεωρήθηκαν σημαντικοί παράγοντες για την επιτυχία της εκπαίδευσης ενηλίκων. Αναμένεται λοιπόν οι κύριες ομάδες υπηρεσιών του προγράμματος που συγκροτήθηκαν να αφορούν το εκπαιδευτικό υλικό, τις διαδικασίες αξιολόγησης των εκπαιδευομένων και υπηρεσίες διαδικτύου για την υποστήριξη των σπουδών τους.

Οι επόμενοι παράγραφοι στοχεύουν στη διαμόρφωση των ερευνητικών υποθέσεων που πρόκειται να ελέγξει η παρούσα έρευνα. Οι υποθέσεις αυτές προέκυψαν από τη μελέτη της βιβλιογραφικής ανασκόπησης και στηρίζονται σε αποτελέσματα άλλων ερευνών και μελετών.

Προέλεγχος

Το πρώτο βήμα στην έρευνα ήταν η εξέταση του ερωτηματολογίου σχετικά με την εγκυρότητα του περιεχομένου του (content validity). Η αξιολόγηση της εγκυρότητας του περιεχομένου ενός ερωτηματολογίου πραγματοποιείται από έναν ή περισσότερους ειδικούς σε θέματα έρευνας γενικά ή από ανθρώπους σχετικούς με το θέμα που ερευνάται (Saunders et al., 2000; Kinnear and Taylor, 1991; Δημητριάδη, 2000). Το πρώτο δείγμα του ερωτηματολογίου δόθηκε καθηγητές του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, ειδικούς σε τομείς, όπως οι τεχνολογίες και η διδακτική της εκπαίδευσης, ώστε να το αξιολογήσουν σχετικά με τον σχεδιασμό και την κατανόηση των ερευνητικών αντικειμένων.

Βάση αυτού του ελέγχου συντάχθηκαν συμπληρωματικά – ολοκληρωμένα ερωτηματολόγια που βοήθησαν στην πλήρη κάλυψη των αναγκών της αξιολόγησης για το εκπαιδευτικό κυρίως κομμάτι της έρευνας.

Προτού ξεκινήσει η έρευνα, πραγματοποιήθηκε και ένας προέλεγχος της εγκυρότητας όψεως του ερωτηματολογίου (face validity) σε ένα τυχαίο δείγμα δέκα (10) ατόμων, ώστε να διορθωθούν ασαφείς λέξεις και εκφράσεις και προβληματικά διατυπωμένες ερωτήσεις. Αυτός ο προέλεγχος θεωρείται απαραίτητος (Berdie κα, 1986; Aaker κα., 1998) γιατί βοηθάει τον ερευνητή να προσδιορίσει:

- (1) αν το ερωτηματολόγιο είναι εύκολο στο να το απαντήσει κανείς
- (2) αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα κατανόησης σε αυτά που αναφέρει
- (3) αν υπάρχει πρόβλημα με την αποδοτικότητα των μεθόδων κωδικοποίησης των απαντήσεων

Όπως αναφέρουν οι Reynolds και Diamantopoulos (1998), ο προέλεγχος πραγματοποιείται για να διασφαλιστεί ότι το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιεί την κατάλληλη δομή και γλώσσα για την έρευνα και για να επιτρέψει στον ερευνητή να ελέγξει αν μπορεί να αντλήσει τις πληροφορίες που χρειάζεται από το δείγμα του.

Ωστόσο, όπως προτείνει και ο Dillman (Priporas, 2002), ειδική προσοχή δόθηκε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- (1) Είναι κατανοητές όλες οι λέξεις και οι εκφράσεις;
- (2) Ερμηνεύονται όμοια όλες οι ερωτήσεις από όλους τους ερωτηθέντες;
- (3) Δημιουργεί το ερωτηματολόγιο μία θετική εντύπωση τέτοια, ώστε να προδιαθέτει τον ερωτώμενο να απαντήσει;
- (4) Απαντιούνται σωστά οι ερωτήσεις;
- (5) Μήπως με κάποια άποψη που εκφράζεται από τον ερευνητή προκαταλαμβάνεται ο ερωτώμενος;

Ακολουθώντας το παράδειγμα του Kent (1993) οι απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν από την αρχή. Όλες οι απαντήσεις αριθμήθηκαν για διευκόλυνση κατά την εισαγωγή δεδομένων. Ο Churchill (1995) συστήνει μια διαδικασία δύο σταδίων για τον έλεγχο του ερευνητικού εργαλείου: την εγκυρότητα και την παραγοντική ανάλυση.

Πιλοτικός Έλεγχος

Βάσει των νέων ερωτηματολογίων που συντάχθηκαν έγινε μία πιλοτική μελέτη. Αυτή η μελέτη αποτελούσε μια διερευνητική φάση που σκόπευε να εντοπίσει και να εξαλείψει προβλήματα πριν διενεργηθεί η τελική έρευνα. Αυτή η μελέτη διεκπεραιώθηκε σε ένα μικρό δείγμα ατόμων που είναι παρόμοιο με τον πληθυσμό της έρευνας (Johns και Lee-Ross, 1998; Malhotra και Birks, 1999; Mertens, 1998). Η πιλοτική έρευνα, σύμφωνα με τον Priporas (2002) επιτρέπει στον ερευνητή να επικεντρωθεί σε συγκεκριμένες περιοχές που δεν ήταν ωριότερα ξεκάθαρες.

Στατιστική Ανάλυση των Δεδομένων της Έρευνας Επεξεργασία:

Τα δεδομένα τα οποία συγκεντρώθηκαν με την προηγούμενη διαδικασία υπέστησαν επεξεργασία με τις ακόλουθες μεθόδους:

- Microsoft Access (εφαρμογή βάσης δεδομένων)
- Microsoft Excel (εφαρμογή υπολογιστικού εργαλείου και στατιστικής ανάλυσης)
- Στατιστικό πρόγραμμα SPSS (Statistical package for the social sciences)

Στατιστικές αναλύσεις:

- Παραγοντική ανάλυση: Χρησιμοποιήθηκε για να γίνει ομαδοποίηση των διαφόρων κριτηρίων αξιολόγησης σε νοηματικές κατηγορίες.

Πιο συγκεκριμένα:

Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων, μετά από ειδική κωδικοποίηση εισήχθησαν σε ειδικά διαμορφωμένη βάση δεδομένων. Στη συνέχεια έγινε εξαγωγή των δεδομένων στο MS Excel για μία αρχική περιγραφική στατιστική των δεδομένων. Επίσης έγινε μετάπτωση δεδομένων στο στατιστικό πακέτο SPSS που χρησιμοποιήθηκε για τη στατιστική (σε μεγαλύτερο βαθμό) ανάλυση των δεδομένων. Κατόπιν έγινε έλεγχος ορθότητας αυτών.

Από στατιστικής πλευράς θα πραγματοποιηθεί αρχικά περιγραφική στατιστική και ειδικές αναλύσεις όπως η παραγοντική ανάλυση (Factor Analysis) με τη μέθοδο εξαγωγής των παραγόντων «ανάλυση σε κύριες συνιστώσες» (Principle Component Analysis “PCA”). Ειδικότερα, για τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων που προήλθαν από την έρευνα των

εκπαιδευομένων χρησιμοποιήθηκαν αρχικά μέθοδοι της περιγραφικής στατιστικής. Υπολογίστηκαν οι απόλυτες και οι σχετικές συχνότητες (ποσοστά επί τοις εκατό) για τις όλες τις ερωτήσεις.

Στο επόμενο κεφάλαιο των αποτελεσμάτων θα αναφέρουμε περιγραφικά την ανά έτος εξέλιξη του έργου και των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης.

Αποτελέσματα

Από τον Ιούλιο του 2000 αρχίζει ο σχεδιασμός του νέου προγράμματος πληροφοριακής παιδείας. Γίνεται διερεύνηση χρήσης λογισμικού παραγωγής ηλεκτρονικών μαθημάτων για την δημιουργία online tutorials προσβάσιμων από το Web. Παράγεται νέο εκπαιδευτικό υποστηρικτικό υλικό (2 νέα αρχεία σε μορφή power point) για τις ανάγκες του προγράμματος πληροφοριακής παιδείας στους πρωτοετείς και δευτεροετείς προπτυχιακούς φοιτητές.

Επίσης πραγματοποιούνται σεμινάρια πληροφοριακής παιδείας σε δευτεροετείς φοιτητές και συγκεκριμένα σε έξι προπτυχιακά και σε ένα μεταπτυχιακό τμήμα. Σε κάθε νέο μάθημα πληροφοριακής παιδείας δίνεται τεστ αξιολόγησης (ερωτηματολόγιο) στους φοιτητές για το περιεχόμενο παρουσίασης, το διδάσκοντα και τον τόπο διεξαγωγής των σεμιναρίων.

Για το ακαδημαϊκό έτος 2000-2001 τα μαθήματα εκπαίδευσης συνέχισαν να διεξάγονται με τον ίδιο τρόπο και με το ίδιο υποστηρικτικό υλικό της προηγούμενης χρονιάς. Την ίδια χρονιά πραγματοποιήθηκαν 6 παρουσιάσεις σε προπτυχιακό επίπεδο και 1 παρουσίαση στο μεταπτυχιακό του τμήματος MBA exe.

Το ακαδημαϊκό έτος 2001-2002 πραγματοποιήθηκαν 14 παρουσιάσεις σε φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου και μια παρουσίαση στο μεταπτυχιακό του MBA exe.

Το ακαδημαϊκό έτος 2002-2003 ολοκληρώθηκαν 8 παρουσιάσεις σε όλα τα τμήματα προπτυχιακού επιπέδου.

Επίσης γίνεται προετοιμασία online tutorial για τον ηλεκτρονικό κατάλογο της Βιβλιοθήκης με τη χρήση του προγράμματος Viewlet3. Έρευνα στο Internet για τον σχεδιασμό και τη δομή της ιστοσελίδας Πληροφοριακής Παιδείας που θα αναπτυχθεί στα πλαίσια της αναδιαμορφωμένης ιστοσελίδας των υπηρεσιών πληροφόρησης της Βιβλιοθήκης.

Το ακαδημαϊκό έτος 2004-2005 πραγματοποιήθηκαν 13 παρουσιάσεις σε προπτυχιακό επίπεδο και 2 παρουσιάσεις σε μεταπτυχιακό επίπεδο στο τμήμα MBA exe και στο τμήμα ΕΚΠ.

Συνεχίστηκε ο σχεδιασμός προγράμματος εκπαίδευσης που απευθύνεται σε μέλη ΔΕΠ του Πανεπιστημίου. Επίσης η προετοιμασία υλικού (ενημερωτικά φυλλάδια, αρχεία power point, ασκήσεις, τεστ αξιολόγησης) για την εφαρμογή του νέου προγράμματος εκπαίδευσης στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών.

Ακόμα στο έτος 2004 εφαρμόστηκε το νέο πρόγραμμα εκπαίδευσης στον προπτυχιακό και μεταπτυχιακό κύκλο σπουδών. Τέθηκε σε πιλοτική εφαρμογή το πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας σε μέλη ΔΕΠ του Τμήματος ΒΣΑΣ του Πανεπιστημίου.

Με το νέο ακαδημαϊκό έτος 2005-2006 υλοποιήθηκε το 2ο μέρος του προγράμματος πληροφοριακής παιδείας στους δευτεροετείς φοιτητές του Πανεπιστημίου. Οι 8 από τις παρουσιάσεις πραγματοποιήθηκαν σε όλα προπτυχιακά τμήματα και συγκεκριμένα σε δευτεροετείς φοιτητές ενώ δύο από τις παρουσιάσεις αφορούσαν τους πρωτοετείς του μεταπτυχιακού τμήματος MBA εχε και του ΔΕΟΠΣ.

Από τον Οκτώβριο του 2006 πραγματοποιήθηκαν 12 παρουσιάσεις σε όλα τα τμήματα σε προπτυχιακό επίπεδο του 1ου έτους, στους οποίους παρουσιάστηκαν ο κατάλογος της Βιβλιοθήκης μέσω internet και τις δυνατότητές του, ο χώρος, οι συλλογές, και οι υπηρεσίες της βιβλιοθήκης,, καθώς και παραδείγματα σύμφωνα με τα θεματικά ενδιαφέροντα του εκάστοτε τμήματος με στόχο την κατανόηση της λειτουργίας του online καταλόγου της Βιβλιοθήκης.

Εκτός από τις παρουσιάσεις σε προπτυχιακό επίπεδο πραγματοποιήθηκαν και 3 παρουσιάσεις σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Ο χρόνος που μας διατέθηκε ήταν 2 ώρες. Στους μεταπτυχιακούς φοιτητές αναφερθήκαμε στις βάσεις δεδομένων και τα ηλεκτρονικά περιοδικά της βιβλιοθήκης, σε παραδείγματα σχετικά με τα θεματικά ενδιαφέροντα του εκάστοτε τμήματος ,στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης μέσω internet και τις δυνατότητές του, στο Refworks – εργαλείο σύνταξης βιβλιογραφίας και τέλος, στο χώρο, τις συλλογές, και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης.

Επίσης τον Οκτώβριο του 2006 πραγματοποιήθηκε παρουσίαση στους μεταπτυχιακούς φοιτητές του Πανεπιστημίου σχετικά με το χώρο και τις υπηρεσίες που παρέχει η Βιβλιοθήκη σε συνεργασία με το Γραφείο Διασύνδεσης στα πλαίσια του ΕΠΕΑΕΚ II. Η συμμετοχή ήταν περίπου 30 άτομα. Η ίδια εκδήλωση επαναλήφθηκε για το έτος 2007.

Επιπλέον στο έτος 2006 έγινε προσπάθεια από την πλευρά της βιβλιοθήκης με συγκεκριμένη πρόταση στους προέδρους των μεταπτυχιακών τμημάτων να ενταχθεί το πρόγραμμα Πληροφοριακής Παιδείας στο πρόγραμμα σπουδών των τμημάτων σε σταθερή βάση. Ακόμα επικοινωνήσαμε με τους προέδρους των προπτυχιακών τμημάτων και αποφασίστηκε να συζητηθεί η πρότασή μας στις συνελεύσεις των τμημάτων.

Το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2006-2007 για την Πληροφορική Παιδεία ξεκίνησε τον Μάρτιο. Αυτό έγινε λόγω του νέου περιβάλλοντος πρόσβασης στις βάσεις δεδομένων της βιβλιοθήκης (Θύρα) και της ανάγκης εκπαίδευσης του πληροφοριακού τμήματος σε αυτό. Πραγματοποιήθηκαν 7 παρουσιάσεις από τον Μάρτιο μέχρι τον Μάιο.

Η ενημέρωση προς τους προπτυχιακούς φοιτητές περιλάμβανε βάσεις δεδομένων (οι οποίες αυξάνονται συνεχώς), ηλεκτρονικά περιοδικά καθώς και οι υπηρεσίες που προσφέρει η βιβλιοθήκη. Παρουσιάστηκαν συγκεκριμένες βάσεις δεδομένων (σύμφωνα με τα θεματικά ενδιαφέροντα του εκάστοτε τμήματος) ακολούθησαν παραδείγματα με στόχο την κατανόηση της λειτουργίας της κάθε βάσης.

Στους μεταπτυχιακούς φοιτητές αναφερθήκαμε στις βάσεις δεδομένων και τα ηλεκτρονικά περιοδικά της βιβλιοθήκης, σε παραδείγματα σχετικά με τα θεματικά ενδιαφέροντα του εκάστοτε τμήματος ,στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης μέσω internet και τις δυνατότητές

του, στο Refworks – εργαλείο σύνταξης βιβλιογραφίας και τέλος, στο χώρο, τις συλλογές, και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης.

Για το εαρινό εξάμηνο του 2007 δεν πραγματοποιήθηκαν το 2ο μέρος του προπτυχιακού κύκλου, στα τμήματα ΟΕ ΜΕΤ ΒΣΑΣ, και ΕΠ (2ο γκρουπ). Οι καθηγητές δεν δέχονταν να γίνουν εκπαιδεύσεις σε ώρες μαθήματος γιατί τελείωνε το εξάμηνο και επείγονταν να τελειώσουν την ύλη τους. Στο ΒΣΑΣ και ΜΕΤ δεν εντοπίστηκαν συνεργάσιμοι καθηγητές.

Από τον Οκτώβριο του 2007 πραγματοποιήθηκαν παρουσιάσεις σε όλα τα τμήματα σε προπτυχιακό επίπεδο του 1ου έτους, οι οποίοι ενημερώθηκαν για τον ηλεκτρονικό κατάλογο της Βιβλιοθήκης μέσω internet και τις δυνατότητές του. Επίσης ενημερώθηκαν οι φοιτητές για τον χώρο, τις συλλογές, και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης,. Ακολούθησαν παραδείγματα σύμφωνα με τα θεματικά ενδιαφέροντα του εκάστοτε τμήματος με στόχο την κατανόηση της λειτουργίας του online καταλόγου της Βιβλιοθήκης. Επίσης πραγματοποιήθηκε μάθημα εκπαίδευσης στο μεταπτυχιακό τμήμα του Λ/Χρ του 1ου έτους.

Για το διάστημα από Οκτώβριο-Δεκέμβριο πραγματοποιήθηκαν 16 εκπαιδεύσεις.

Από τον Φεβρουάριο του 2008 πραγματοποιήθηκαν 10 παρουσιάσεις σε προπτυχιακό επίπεδο του 2ου έτους και 3 παρουσιάσεις σε μεταπτυχιακά τμήματα. Οι παρουσιάσεις στον προπτυχιακό κύκλο εκπαίδευσεων αφορούσαν την παρουσίαση συγκεκριμένων βάσεων δεδομένων και ηλεκτρονικών περιοδικών (σύμφωνα με τα θεματικά ενδιαφέροντα του εκάστοτε τμήματος) ακολούθησαν παραδείγματα με στόχο την κατανόηση της λειτουργίας της κάθε βάσης.

Στους μεταπτυχιακούς φοιτητές αναφερθήκαμε στις βάσεις δεδομένων και τα ηλεκτρονικά περιοδικά της βιβλιοθήκης, σε παραδείγματα σχετικά με τα θεματικά ενδιαφέροντα του εκάστοτε τμήματος, στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης μέσω internet και τις δυνατότητές του, στο Refworks – εργαλείο σύνταξης βιβλιογραφίας και τέλος, στο χώρο, τις συλλογές, και τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης.

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, στη συνέχεια καταγράφουμε τα συμπεράσματα καθώς και τα προβλήματα όπως αυτά προκύπτουν σύμφωνα με την όλη έρευνά μας. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφέρουμε προτάσεις που μπορεί να επιλύσουν μέρος ή το σύνολο των προβλημάτων αυτών:

- Η συμμετοχή στο όλο έργο και στην διαδικασία της αξιολόγησης ήταν πολύ μεγάλη
  - Μεγάλος αριθμός προγραμμάτων εκπαίδευσης που υλοποιήθηκαν
  - Μεγάλος αριθμός χρηστών – φοιτητών που εκπαιδεύτηκαν
- Η ιδέα υλοποίησης του προγράμματος αυτού θεωρήθηκε από το σύνολο (95%) σχεδόν των φοιτητών που συμμετείχαν από καλή έως πολύ καλή.
- Το υλικό εκπαίδευσης που χρησιμοποιήθηκε για τη διδασκαλία κρίθηκε καλό από μεγάλο ποσοστό (72%) των φοιτητών. Σαφώς υπάρχουν πάντα περιθώρια βελτίωσης – επικαιροποίησης όπως προκύπτει και από το σημαντικό ποσοστό (23%) φοιτητών που απάντησαν αρνητικά στην ερώτηση αυτή.

- Από την άποψη των κατάλληλων εκπαιδευτών που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπαίδευση των χρηστών – φοιτητών η παρουσία και το εκπαιδευτικό τους έργο τους κρίθηκε από καλό έως πολύ καλό κατά 86%. Σαφώς και εδώ πάντα υπάρχει το περιθώριο βελτίωσης.
- Για την αποτελεσματικότητα της μάθησης από το συγκεκριμένο πρόγραμμα και των νέων ικανοτήτων που πλέον απέκτησαν οι φοιτητές ένα μεγάλο ποσοστό (40%) θεωρεί ότι οι γνώσεις και δεξιότητες αυτές αποκτήθηκαν, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (50%) δεν θεωρεί ότι τις απέκτησε πλήρως (μάλλον η απάντηση που δόθηκε). Αυτό το νούμερο δείχνει κάποια αδυναμία του προγράμματος που πρέπει σαφώς να τη λάβουμε υπόψη για τη βελτίωση του συγκεκριμένου προγράμματος.
- Ο χώρος διδασκαλίας κρίθηκε κατάλληλος από το 85% των φοιτητών. Πλέον το συγκεκριμένο πρόγραμμα υλοποιείται στα εργαστήρια που είναι ο ενδεδειγμένος τόπος διδασκαλίας του. Υπήρχαν στην αρχή προγράμματα εκπαίδευσης που υλοποιούνταν σε αίθουσες και αμφιθέατρα διδασκαλίας που δεν αποτελούσαν το κατάλληλο τόπο.
  - Για το μέγεθος του χώρου διδασκαλίας και πάλι υπήρχε ικανοποίηση. Μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 12% επιθυμούσε μεγαλύτερο χώρο.
- Για τη συνέχιση του προγράμματος αυτού οι φοιτητές είναι καταφατικοί. Μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 5% είναι αρνητικοί.
  - Παρόλο που επιθυμούν να συνεχιστεί το πρόγραμμα αυτό παρατηρούμε την αντίφαση ότι μόλις ένα ποσοστό της τάξης του 30% θεωρεί ότι ο χρόνος διεξαγωγής του προγράμματος πρέπει να είναι μεγαλύτερος.
  - Αντίστοιχα για την αναλογία των φοιτητών που υπήρχαν στην αίθουσα μόλις ένα και πάλι μικρό ποσοστό (16%) δεν ήταν ικανοποιημένο και θεωρούσε ότι έπρεπε να είναι μικρότερος ο αριθμός αυτών που το παρακολουθούσαν.
- Το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στη έλλειψη δυνατότητας πρακτικής άσκησης (63% το ποσοστό των φοιτητών που το επιθυμούν).

Ως προς τους στόχους μας, είχαμε αναφέρει τους:

- Συμμετοχή στο εκπαιδευτικό έργο του Πανεπιστημίου και ενίσχυσή του.
- Δημιουργία "πληροφοριακά εγγράμματων" χρηστών.
- Ανάπτυξη εξειδικευμένων υπηρεσιών για την εξατομικευμένη πρόσβαση στην πληροφορία με ηλεκτρονικά μέσα.
- Διεύρυνση και προσαρμογή των προσφερόμενων υπηρεσιών για την κάλυψη αναγκών των ατόμων με αναπηρίες.

Όλοι αυτοί οι στόχοι, έχουν υλοποιηθεί.

Προτάσεις

Πάντα όταν υλοποιείται ένα έργο και ιδίως τόσο μεγάλο σε διάρκεια και έκταση, έχοντας αποκτήσει όλοι οι εμπλεκόμενοι την απαραίτητη εμπειρία, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης που λάβαμε από τους χρήστες – φοιτητές μπορούμε να καταλήξουμε στις παρακάτω προτάσεις προκειμένου να υπάρχει βελτίωση και εξέλιξη αυτών:

- Σαφώς κρίνεται απαραίτητη η συνέχισή τους. Η ανάγκη αυτή διαπιστώθηκε από όλους τους εμπλεκόμενους (υπεύθυνους έργου, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους). Καλό θα

ήταν να υπάρχει ενίσχυση στη χρηματοδότηση μέσω των αντίστοιχων κονδυλίων που υπήρχε στο παρόν.

- Ένταξη των προγραμμάτων αυτών στο πρόγραμμα σπουδών τόσο των μεταπτυχιακών προγραμμάτων όσο και των προπτυχιακών.
- Το κυριότερο πρόβλημα εντοπίστηκε στην πρακτική άσκηση που "απαιτήθηκε" από τους φοιτητές.
  - Αυτό σημαίνει όπως προκύπτει και από την αξιολόγηση, επαναπροσδιορισμό της ύλης, του χρόνου, της διάρκειας του προγράμματος. Νέα βάση υλοποίησης με άλλα λόγια.
- Η βάση αυτή που προτείνουμε να ακολουθεί την εξής δομή (στα προγράμματα σπουδών που επιθυμούμε να ενταχθεί):
  - Αναζήτηση πληροφοριών. Γενικές αρχές (Στρατηγικές αναζήτησης, χρήση λογικών τελεστών Bool, χρήση τελεστών εγγύτητας, χρήση αποκοπής)
  - Πηγές βιβλιογραφικής πληροφόρησης (Online κατάλογος Βιβλιοθήκης, Συλλογικοί κατάλογοι Βιβλιοθηκών, βάσεις δεδομένων – βιβλιογραφικές, στατιστικές, πλήρους κειμένου, παραδείγματα αναζήτησης και αποθήκευσης βιβλιογραφικών πληροφοριών)
  - Σύνταξη εργασιών και πρότυπα βιβλιογραφικών αναφορών - Εργαλεία διαχείρισης (Ηλεκτρονική δημοσίευση, πνευματικά δικαιώματα, open access, πρότυπα ανά επιστήμη, βιβλιογραφικές παραπομπές σε διάφορες κατηγορίες υλικού και σε δικτυακούς τόπους, παρουσίαση διαδικτυακής εφαρμογής διαχείρισης βιβλιογραφικών αναφορών RefWorks)
  - Υπηρεσίες Βιβλιοθήκης (Δανεισμός, διαδανεισμός, υπηρεσίες από απόσταση: e-ρώτηση, ανανέωση δανεισμού).

Ήδη από την πλευρά της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, έχει σταλεί η πρόταση αρχικά στους Διευθυντές των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων από τους οποίους περιμένουμε σχετικές απαντήσεις. Η πρόταση αφορά την επίσημη ένταξη των προγραμμάτων αυτών στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. Ήδη έχει συζητηθεί μαζί τους το συγκεκριμένο θέμα με κάποιους από αυτούς, με θετικές τις πρώτες ενδείξεις για αποδοχή της πρότασης.

Βιβλιογραφία

Bober, Christopher; Poulin, Sonia; Vileno, Luigina (1995). Evaluating Library Instruction in Academic Libraries: A Critical Review of the Literature, 1980-1993. *Reference Librarian* (51/52): pp. 53-71.

Burkhardt, Joanna M., MacDonald, Mary C., Rathemacher, Andr ee J. (2003). *Teaching information literacy : 35 practical, standards-based exercises for college students*. Chicago, American Library Association

CEDEFOP (2002). *Κατάρτιση και μάθηση με στόχο την απόκτηση ικανοτήτων*. CEDEFOP.

- Gredler, Margaret E. (1995). Implications of Portfolio Assessment for Program Evaluation. *Studies in Educational Evaluation* 21 (4): pp. 431-437.
- Holmes, Andrew, (2006). *Έξυπνες ιδέες διά βίου μάθηση*. Αθήνα, Μ. Γκιούρδας.
- Hunt Fiona and Birks Jane (2004). Best Practices in Information Literacy. *Libraries and the Academy* 4(1), pp. 27-39.
- Iannuzzi, Patricia. (1999). We are Teaching, but are They Learning: Accountability, Productivity, and Assessment. *Journal of Academic Librarianship* 25 (July): pp. 304-305.
- Javeau, Claude (1996). *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο: το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*. Αθήνα, Τυπωθήτω.
- Millet, Michelle S. (2008). Proven Strategies for Building an Information Literacy Program. Preview, *Journal of Academic Librarianship*, 34 (2), pp172-173.
- Neely, Teresa Y. (2006). *Information literacy assessment : standards-based tools and assignments*. Chicago, IL, American Library Association.
- Orr, Debbie; Appleton, Margaret; Wallin, Margie (2001). Information Literacy and Flexible Delivery: Creating a Conceptual Framework and Model.Preview. *Journal of Academic Librarianship* 27, no 6 pp. 457-463.
- Radcliff, Carolyn J.(2007). *A practical guide to information literacy assessment for academic librarians*. Westport, CT, Libraries Unlimited.
- Rogers, Alan, (1996). *Teaching adults*. Buckingham [England], Open University Press.
- Rogers, Alan, (1999). *Η εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Rogers, Alan, (2003). *What is the difference? : a new critique of adult learning and teaching*. Leicester, National Institute of Adult Continuing Education (England and Wales).
- Suskie, Linda A. (1992). *Questionnaire survey research : what works*. Florida, Association for Institutional Research.
- Βεργίδης, Δημήτρης (1999). *Σχεδιασμός, οργάνωση και αξιολόγηση προγραμμάτων*, Πάτρα. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών.
- Βεργίδης, Δημήτρης (2003). *Εκπαίδευση ενηλίκων : συμβολή στην εξειδίκευση στελεχών και εκπαιδευτών*. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Δημητριάδη, Ζωή (2000). *Μεθοδολογία επιχειρηματικής έρευνας*. Αθήνα, Interbooks.
- Κέντρο Ερευνών Πανεπιστημίου Πειραιά (2008). *Μελέτη Βιωσιμότητας Προγραμμάτων Δια Βίου Εκπαίδευσης στην Ελλάδα*, Πειραιάς, σελ. 6-10.

- Κόκκος, Αλέξης (1999). *Εκπαιδευτικές μέθοδοι, ομάδα εκπαιδευομένων*. Πάτρα., Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Μπαλασά-Φλέγκα, Ευφροσύνη (2003). *Η συμβολή της UNESCO και άλλων διεθνών οργανισμών στη διαμόρφωση της διαπολιτισμικής διάστασης της ελληνικής παιδείας : μέθοδοι και προοπτικές*. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Παρασκευόπουλος, Ιωάννης (1993). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*. Αθήνα [χ.ό.].
- Ρομπόλης, Σάββας. (1999) *Η διά βίου επαγγελματική κατάρτιση στην Ελλάδα*. Αθήνα, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.
- Information Literacy: Standards Toolkit (2007) [Internet], *Information Literacy: Standards Toolkit*. Chicago, Information Literacy Advisory Committee (ACRL). Available from: <<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/issues/infolit/infolitstandards/standardstoolkit.cfm>>. [Accessed 5 December 2008].
- Information Literacy: National Information Literacy Survey (2007) [Internet], *Information Literacy: National Information Literacy Survey*. Chicago, Information Literacy Advisory Committee (ACRL). Available from: <<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/issues/infolit/professactivity/infolitsurvey/surveyiintro.cfm>> [Accessed 5 December 2008].
- Information Literacy: Introduction to Information Literacy (2007) [Internet], *Information Literacy: Introduction to Information Literacy* Chicago, Information Literacy Advisory Committee (ACRL). Available from: <<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/issues/infolit/infolitoverview/introtoinfolit/introinfolit.cfm>> [Accessed 5 December 2008].
- Information Literacy: Information Literacy in Action (2007) [Internet], *Information Literacy: Information Literacy in Action*. Chicago, Information Literacy Advisory Committee (ACRL). Available from: <<http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/issues/infolit/infolitresources/infolitinaction/infolitaction.cfm>> [Accessed 5 December 2008].